

навчання у своїх працях, проте спеціальних досліджень не вів жоден з них, тому їх висловлювання не носили системного характеру. Педагоги лише узагальнювали власний досвід навчання учнів. Переважна більшість суджень зводилася до необхідності здійснювати навчання з інтересом і задоволенням, позаяк монотонне вчення не відповідає природі людини. Однак, описуючи свій досвід, вони не вказували на те, як застосовувати, поширювати, розвивати пізнавальний інтерес у педагогічній практиці.

У феодальному Китаї багато педагогів висловлювали ідеї про навчання з інтересом, але практичної реалізації ці ідеї не зазнали. Лише у другій половині ХХ століття почалися інтенсивні експериментальні дослідження інтересу у дітей, а педагоги-практики в методичних розробках розпочали пошук ефективних методів розвитку пізнавального інтересу.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Кейдун І.Б. Історія вивчення вітчизняними дослідниками конфуціанського трактату «Лі цзи»/ Релігієзнавство (журнал). 2001. № 2. С. 163–174.
2. Международное радио Китая. Русский язык. Интернет-источник: <http://russian.cri.cn/1070/2009/06/16/1s295531.htm>
3. Ткаченко Г.А. Человек и природа в «Люй-ши чуньцю» // Ткаченко Г.А. // Проблема человека в традиционных китайских учениях. – М., 1983.
4. Чжан Лисин, Ильин Г.Л. Особенности понимания познавательного интереса детей в китайской педагогике [текст] // Вестник практической психологии образования. 2011. № 2 – С. 39 – 45.
5. Чжан Лисин. Становление и развитие теории и методов исследований познавательного интереса у детей дошкольного возраста Китая и России. Специальность 13.00.02 – теория и методика обучения и воспитания (дошкольное образование) : автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата педагогических наук. – Москва . – 2011.
6. Чжу Си. О воспитании и знании / Чжу Си / Перевод МЛ.Титаренко. В кн.: Антология мировой философии, т. 1. – ч. 1. – М., 1969.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Лі Чжаофен – аспірант НПУ імені М. П. Драгоманова.

Коло наукових інтересів: вивчення педагогічних традицій Китаю.

УДК 378:303.423.008.

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ ДО ПАРТНЕРСЬКОЇ ВЗАЄМОДІЇ У МАЙБУТНІХ АГРАРІЇВ

Вікторія МОЛОЧЕНКО (Вінниця, Україна)

У статті розглянуто та проаналізовано теоретичні основи формування готовності до партнерської взаємодії; визначено компоненти структури готовності до партнерської взаємодії: когнітивний, мотиваційний, особистісний, діяльнісний та комунікативний;

охарактеризовано рівні готовності майбутнього аграрія до співпраці; обґрунтовано педагогічні умови та шляхи підвищення ефективності формування означеної якості під час навчання у вищому навчальному аграрному закладі: забезпечення діалогічного характеру навчальної взаємодії зі студентами, актуалізація суб'єктного досвіду партнерської взаємодії у навчальному процесі, впровадження в педагогічний процес кооперативної форми навчальної діяльності; розроблено методіку проведення експерименту з формування готовності до партнерської взаємодії студентів-аграріїв.

Ключові слова: готовність до партнерської взаємодії, компоненти структури, педагогічні умови, педагогічний процес, суб'єктний досвід, діалогічний характер, кооперативна форма, експеримент.

В статье рассмотрены и проанализированы теоретические основы формирования готовности к партнерскому взаимодействию; определены компоненты структуры готовности к партнерскому взаимодействию: когнитивный, мотивационный, личностный, деятельностный и коммуникативный; охарактеризованы уровни готовности будущего агрария к сотрудничеству; обоснованы педагогические условия и пути повышения эффективности формирования указанного качества во время обучения в высшем учебном аграрном заведении: обеспечение диалогического характера учебного взаимодействия со студентами, актуализация субъектного опыта партнерского взаимодействия в учебном процессе, внедрение в педагогический процесс кооперативной формы учебной деятельности; разработана методика проведения эксперимента по формированию готовности к партнерскому взаимодействию студентов-аграриев.

Ключевые слова: готовность к партнерскому взаимодействию, компоненты структуры, педагогические условия, педагогический процесс, субъектный опыт, диалогический характер, кооперативная форма, эксперимент.

The article describes and analyzes the theoretical basis for the formation of readiness for partnerships; were determined components of structure of readiness for partnerships: cognitive, motivational, personal, active and communicative; were characterized levels of readiness of the future agrarian to cooperate; were substantiated pedagogical conditions and ways of improving quality of the formation the specified quality during the training at a higher education agrarian institution: ensuring dialogic nature of educational interaction with students, actualization of subject experience of partnership in the educational process, the introduction of the educational process of the cooperative form of educational activity; was developed the experimental technique for the formation of readiness for partnerships among students - agrarians.

Key words: readiness for partnerships, the components of structure, pedagogical conditions, pedagogical process, subjective experience, dialogical character, cooperative form of experiment.

Постановка проблеми. Сучасне економічне, соціально-політичне становище нашої держави обумовлює необхідність підготовки фахівців,

готовність яких до партнерських трудових взаємин забезпечить їх більш високий рівень професійної мобільності в умовах конкуренції на ринку праці. Володіння вміннями налагодження партнерських стосунків у професійній діяльності, співпраці, знаходження консенсусу, конструктивного вирішення конфліктних ситуацій, адекватного впливу з метою прийняття оперативних рішень відображає один з важливих аспектів сучасного розуміння професійної компетентності фахівця.

Саме тому перед вищими навчальними закладами постає відповідальне завдання – підготувати фахівця, ознаками діяльності якого стануть ініціативність, підприємливість, гнучкість мислення, вміння працювати в команді, приймати командні рішення, налагоджувати конструктивну взаємодію з діловими партнерами. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває проблема підготовки студентів-аграріїв, успішність сільськогосподарської діяльності яких найчастіше залежить від узгоджених зусиль фахівців різного профілю.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Готовність до діяльності – складне багатоаспектне явище, що містить різного роду установки щодо усвідомлення професійних завдань, моделей ймовірної професійної поведінки, визначення способів професійної діяльності, оцінку своїх можливостей в їх співвідношенні з проблемами, які будуть виникати, та розуміння необхідності досягнення певного результату [7].

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що погляди дослідників феномену готовності можна згрупувати за декількома позиціями: по-перше, вчені визначають готовність як наявність певних здібностей особистості. Аналіз готовності до професійної діяльності в межах комплексу здібностей представлено в працях Б.Ананьєва, С.Рубінштейна [1]. По-друге, такі дослідники, як Н.Левітов, А.Пуні, Д.Узнадзе пропонують трактувати готовність як стійку якість особистості [3, с. 5]. Група вчених, які умовно належать до третього підходу, трактує готовність як стан особистості (В.Мерлін, В.Сахаров, А.Смірнов) [3, с. 4]. Прибічники особистісного підходу вважають стан готовності цілісним проявом особистості в певних умовах життя та діяльності, який має різну стійкість у часі [2, с. 5].

Питанню про структуру готовності до професійної діяльності присвячені наукові праці багатьох учених: В.Ільїна, Ф.Савіна, В.Серікова. Узагальнення поглядів учених дає можливість стверджувати, що зміст готовності до партнерської взаємодії може бути представлений як єдність чотирьох компонентів: мотиваційного, когнітивного, комунікативного та діяльнісного.

На основі змістового аналізу готовності до партнерської взаємодії, аналізу теоретичних основ формування означеної якості, обґрунтування відповідних педагогічних умов нами була розроблена методика проведення експерименту з формування готовності до партнерської взаємодії

студентів-аграріїв. Аналіз ефективності експериментальної методики є метою даної статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Узагальнення різних поглядів на зміст готовності до спільної діяльності дає нам можливість визначити важливі ознаки цього феномену, які пов'язані з глибинними структурами особистості, з її ціннісною сферою, розумінням призначення комунікативної компетентності в партнерській взаємодії.

Як зазначає В.Сластьонін, готовність до професійної діяльності – психічний стан, що характеризується наявністю у суб'єкта образу структури певної дії та постійної спрямованості свідомості на її виконання. Вчений акцентує увагу на важливості поєднання у структурі готовності до партнерської взаємодії таких складових, як знання щодо особливостей спільної діяльності, прийоми узгодження спільних дій, особистісні якості, що забезпечують можливість комунікації у групі [7].

Н.Радіонова стверджує, що компонентами готовності до партнерської взаємодії є етично-правова свідомість, сумлінна праця й корисна діяльність, розвинені якості особистості (цілеспрямованість, організованість, працьовитість, відповідальність) [6].

Ми погоджуємося з твердженням В.Мерліна про те, що готовність до партнерства – це, перш за все, готовність особистісна. Серед всіх параметрів готовності до професійної діяльності найбільшої значущості науковець надає особистісному параметру [4]. У цьому контексті готовність до партнерської взаємодії можна трактувати як інтегральне особистісне утворення, систему якостей особистості, що забезпечують результативність роботи у команді фахівців.

У структурі готовності до партнерської взаємодії ми визначаємо когнітивний, мотиваційний, особистісний, діяльнісний та комунікативний компоненти.

Зміст когнітивного компоненту репрезентований знаннями, що є необхідними для здійснення партнерської взаємодії та їх результативними елементами – когнітивними оцінками. Даний компонент об'єднує сукупність знань щодо сутності, особливостей професійної взаємодії, знання у галузі професійного спілкування. Його показниками є гнучкість та критичність мислення, здатність до самоаналізу.

Мотиваційний компонент визначає ставлення учасників партнерської взаємодії до співпраці, до колективних рішень. Основними показниками його прояву є ціннісне ставлення до партнерської взаємодії, усвідомлення значущості спілкування для успішної професійної діяльності, позитивне ставлення до професійних партнерських стосунків, налаштованість на співпрацю, мотив досягнення, мотив кооперації.

Особистісний компонент відображає особистісні орієнтації студентів щодо взаємодії як засобу вирішення професійних проблем, рівень професійно-етичної культури майбутніх фахівців як специфічного способу

реалізації процесу взаємодії. Показниками його сформованості є відповідальність за виконання професійних завдань, відповідальність за результати власної діяльності, ініціативність, толерантність, дисциплінованість, емпатія, адекватна самооцінка та розуміння власної значущості для інших суб'єктів партнерської взаємодії.

Діяльнісний компонент знаходить відображення у вмінні оцінювати результати взаємодії, адаптувати власний стиль роботи до способів діяльності суб'єктів партнерства, вмінні впливати на емоційні реакції та поведінку партнерів, готовності до індивідуальної та колективної відповідальності за рішення, що приймаються.

Комунікативний компонент забезпечує вербальні і невербальні аспекти партнерської взаємодії. Його показники відображають сформованість таких вмінь, як передбачення реакції співбесідника за невербальними сигналами, здатність розуміти партнерів зі спілкування, їх мотиви та цілі і враховувати це у відповідних мовленнєвих актах, вміння правильного вибору мовленнєвих засобів, відстоювання власних поглядів за допомогою вагомої аргументації.

Отже, готовність майбутнього аграрія до партнерської взаємодії становить важливий компонент загальної фахової компетентності, інтегративну особистісну якість, якою визначається здатність налагоджувати продуктивні комунікативні контакти з партнерами зі спільної професійної діяльності, ефективно використовувати вербальні й невербальні засоби спілкування з метою знаходження оптимальних колегіальних рішень.

Готовність майбутнього аграрія до партнерської взаємодії може бути охарактеризована за такими рівнями: низький, середній, високий, що необхідно враховувати під час організації педагогічного впливу на процес формування вищезазначеної якості.

На констатувальному етапі дослідження виявлено переважно середній та низький рівні готовності до партнерської взаємодії у майбутній професійній діяльності у студентів-аграріїв. Це дало нам підстави стверджувати, що стихійне формування готовності до партнерської взаємодії не забезпечує високоякісної підготовки більшості студентів-аграріїв до ефективної фахової діяльності.

Нами науково обґрунтовані педагогічні умови та визначені шляхи підвищення ефективності формування готовності до партнерської взаємодії під час навчання у вищому навчальному аграрному закладі. Такими умовами можуть слугувати:

- забезпечення діалогічного характеру навчальної взаємодії зі студентами;
- актуалізація суб'єктного досвіду партнерської взаємодії у навчальному процесі;

– впровадження в педагогічний процес кооперативної форми навчальної діяльності.

Визначені умови покладено в основу створеної нами педагогічної технології, яка поєднує в собі комплекс форм, методів і прийомів, спрямованих на розвиток і корекцію структурних компонентів готовності до партнерської взаємодії студентів аграрної сфери.

У педагогічному експерименті визначено 3 етапи:

- підготовчий (відбір дидактичних матеріалів і завдань, підготовка тестів для визначення рівнів сформованості досліджуваної готовності);
- основний (проведення експерименту);
- підсумковий (опрацювання одержаних результатів, їхня інтерпретація, підготовка методичних рекомендацій і впровадження їх у практику викладання у вищому навчальному закладі).

Для експерименту були відібрані контрольні й експериментальні групи студентів з приблизно однаковим складом і вихідним рівнем професійної підготовки. Загалом у формувальному експерименті взяли участь 480 студентів I–V курсів.

Проведений експеримент знайшов відображення у суттєвих якісних та кількісних змінах у показниках, що характеризують поведінку та спілкування респондентів, наслідком чого стали зміни, що відбулися у рівнях готовності студентів-аграріїв до партнерської взаємодії в умовах майбутньої професійної діяльності.

Узагальненими кількісними показниками рівнів сформованості готовності студентів до партнерської взаємодії ми вважали суму балів, отриману кожним студентом за виконання поставлених завдань. В залежності від якості виконання, кожне завдання оцінювалось від 1 до 6 балів, тому, як і на констатувальному етапі експерименту, високим вважався рівень, коли студент за виконане завдання отримав 5–6 балів, середнім – 3–4 бали, низьким – 1–2 бали.

Відповідні кількісні дані наведено в таблиці 1.

Узагальнені кількісні дані щодо рівнів сформованості готовності студентів-аграріїв до партнерської взаємодії

Рівні	Рівні							
	Експериментальна група				Контрольна група			
	До експерим.		Після експерим.		До експерим.		Після експерим.	
	осіб	%	Осіб	%	осіб	%	осіб	%
Низький	14	50	7	25	14	50	11	39,3
Середній	9	32,1	10	35,7	10	35,7	12	42,8
Високий	5	17,9	11	39,3	4	14,3	5	17,9

Як засвідчують показники таблиці, до застосування експериментальної методики в експериментальній і контрольній групах переважав низький та середній рівні готовності до партнерської взаємодії в умовах майбутньої професійної діяльності. Крім того, обидві групи демонструють майже однакові результати діагностичного зрізу на початку експерименту: показники кількості осіб з низьким рівнем в експериментальній групі – 50%, у контрольній – 50; показники середнього рівня: 32,1% в експериментальній, у контрольній – 35,7 %; показники високого рівня в експериментальній – 17,9%, у контрольній – 14,3%.

Після впровадження експериментальної методики з метою підвищення готовності студентів-аграріїв до партнерської взаємодії в умовах майбутньої професійної діяльності низький рівень виявили лише 25% експериментальної групи, тоді як у контрольній групі цей показник становить 39,3%. Середній рівень готовності до партнерської взаємодії виявлено у 35,7% студентів експериментальної групи і 42,8% з контрольної групи. Показник високого рівня студентів експериментальної групи підвищився до 39,3%, у контрольній зріс до 17,9%. Після проведення експерименту з формування готовності студентів-майбутніх аграріїв до партнерської взаємодії в умовах майбутньої професійної діяльності в експериментальній групі виявлено значну динаміку якісних та кількісних змін, які унаочнює подана нижче діаграма 1.

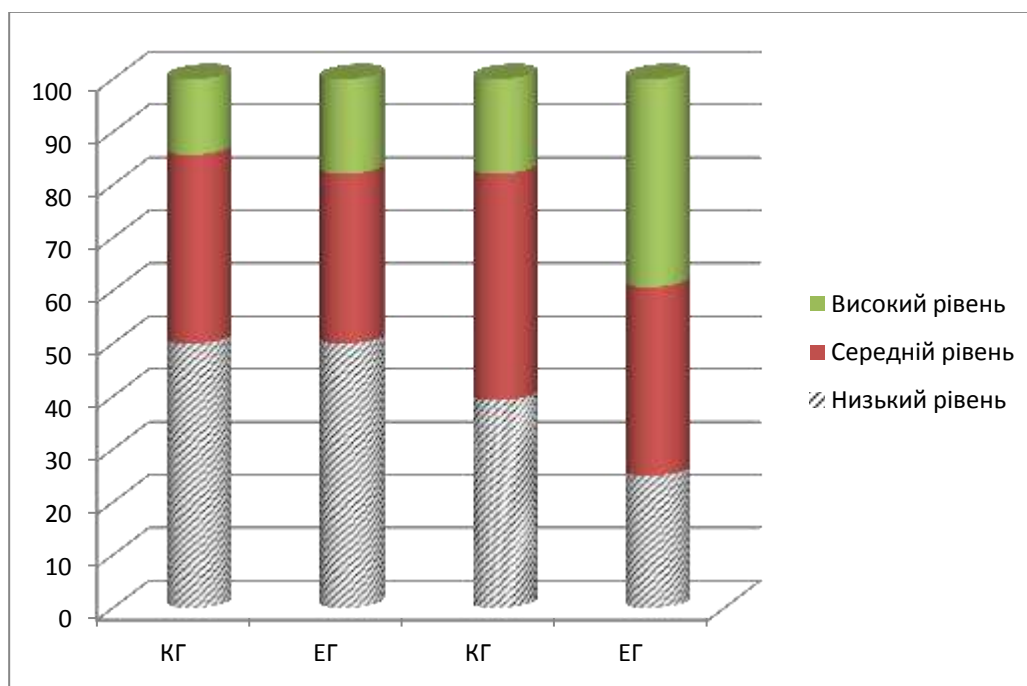

Рис.1. Динаміка змін сформованості готовності студентів-аграріїв до партнерської взаємодії в умовах майбутньої професійної діяльності (І зріз – до експерименту, ІІ зріз – після експерименту).

Отже, після проведення аналітико-узагальнювального етапу було констатовано позитивний вплив впроваджених методів у роботі зі студентами експериментальної групи. Проведена робота сприяла підвищенню рівня готовності до партнерської взаємодії студентів-аграріїв в умовах майбутньої професійної діяльності за п'ятьма критеріями готовності до партнерської взаємодії. Так, було виявлено значні зміни в усвідомленні студентами необхідності діалогічних стосунків, налагодження партнерства у майбутній професійній діяльності, в обізнаності з основними поняттями партнерської взаємодії, вміннях оперувати відповідними термінами; підвищився рівень розвитку вмінь конструктивного вирішення конфліктних ситуацій, розуміння мотивів та дій учасників взаємодії в умовах спільної діяльності.

Висновки. Узагальнення й порівняльний аналіз результатів діагностичного та аналітико-узагальнювального етапів експерименту дозволяють констатувати ефективність визначених нами педагогічних умов та запропонованої програми роботи на формувальному етапі. Відтак, нами були простежені позитивні зміни у рівнях готовності студентів до партнерської взаємодії за п'ятьма компонентами та перспективність розробленої моделі формування зазначеної готовності.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Ананьев Б. Психологическая структура человека / Борис Ананьев // Человек и общество. – Л.: ЛГУ, 1967. – Вып.2. – С. 235–249.
2. Коломинский Я. Психология общения / Яков Коломинский. – М., 1974.
3. Левитов Н. О психических состояниях человека / Николай Левитов // Просвещение. – М., 1964. – 281 с.
4. Мерлин В. Очерк экспертного исследования индивидуальности / Вольф Мерлин // Педагогика. – М., 1986. – 253 с.
5. Равчина Т. Роль педагога як посередника у навчанні й вихованні молоді / Тетяна Равчина // Вісн. Львів. ун-ту. Сер: педагогіка. – Львів, 1999. – Вип. 14. С. 167–175.
6. Радіонова Н. Застосування процесно-орієнтованого підходу для підвищення ефективності діяльності підприємства / Наталя Радіонова // Маркетинг в Україні. – К., 2011. – №3. – С. 22–28.
7. Слостенин В. Формирование личности учителя советской школы в процессе профессиональной подготовки / Виталий Слостенин // Просвещение. – М., 1976. – 160 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Молоченко Вікторія Валеріївна – викладач кафедри української та іноземних мов Вінницького національного аграрного університету

Коло наукових інтересів: дослідження партнерської взаємодії у сфері агропромислового комплексу.